

Yeni adalet yılı kapısının eşiğinde bulunduğumuz şu anda, en derin hazla yerine getirmek istediğim bir vazifemi, Adalet mensubu sayın arkadaşlarımı yürekten selâmlamak görevimi ifa etmekle bahtiyarım.

Geride bıraktığımız yılın adalet hayatı, bizim için yeni çalışmalara vesile oldu. Bu çalışmalar, bünyeleri ve mahiyetleri itibariyle, Adalet cihazının teknik faaliyetine taallûk etmektedir. Ancak; bir memleketin adalet faaliyeti dahi, millî hayatın bir görünüşü olmak itibariyle, millî muhitin içerisinde bulunduğu şartlar ve hususiyetler, tabii bir netice olarak adalet hayatına da tesirden uzak bulunmamıştır.

Âmme hayatımızın geçirmekte olduğu, tekamül, umumi seyri bakımından, Adalet faaliyetlerinin de takibe mecbur olduğu gelişmeye, istikâmet vermiştir.

Toplumca istihale etmekte bulunduğumuz Demokrasinin, yegane dayanağı hukuk olduğuna göre, hukukun ise müessir yaratıcı kaynaklarından biri, mahkeme hükmü olduğuna nazaran, mahkemelerimizden çıkacak kararların, kamu hayatını yeni gelişme sahaları dahilinde faydalı bir hayatiyete kavuşturma yönünden, oynıyacağı rolün ehemmiyet ve değeri kendiliğinden anlaşılır.

Millet varlığı noktasından toplum hayatının, en değerli emniyet amilini vücuda getiren mahkeme hükmü, bilhassa prensip halinde ifadesi itibariyle, Yargıtay kararlarında belirtilen içtihatlarda ifadesini buluyor.

Bu itibarlardır ki, hem büyük yargı cihazının bilançosunu vermiş olmak, hem de içtihatlarda beliren yeni fikir cereyanlarını aydınlatmış olmak için, evveleminde, Yargıtay'da incelenmeye tâbi tutulan dava dosyalarının meydana getirdiği iş hacminden ve sonra da, Karar Birleştirme Genel Kurulu'nun içtihatlarından söz açmak, zaruri olacaktır.

Temmuz 1947 başlangıcında, Yargıtay Dairelerinin iş hacimleri itibariyle durumları şöyle olmuştur:

1947 başından itibaren, Haziran sonuna kadar Yargıtay Hukuk Dairelerine (25.686) dava dosyası gelmiştir. Bu sayıya 1946 yılından aktarılan (7.979) dosya ilâve olunursa, altı aylık dosya yekûnunun (33.635)1 bulunduğu görülür.

Hukuk Daireleri, bu sayıdan aynı müddet içinde (25.637) tanesini karara bağlayabilmişler ve 1 Temmuz 1947'de (7.988) dosya devretmişlerdir.

Ceza Daireleri için bu rakamlar şöyledir: Ceza Daireleri, 1947 yılının ilk altı ayı içerisinde (26.858) yeni dava dosyasıyla karşılaşmışlar, bu rakama ilaveten 1946'dan devir aldıkları (5.254) dosyayı da incelemek zaruretinde kalmışlardır. Ancak, Haziran sonuna değin, bu yekûnden karara bağlanabilen dosya sayısı (29.494) olabilmüş ve binnetice (2.618) dosya devredilmiştir.

Görülüyor ki; Hukuk ve Ceza Daireleri'nin altı aylık bir devre zarfından karara bağlamak durumunda kaldıkları dava dosyası sayısı (65.747)'dir. Büyük bir ihtimal ile bu sayıyı aşacak olan ikinci altı aylık işlerle yıllık toplam, yüzellibini bulacaktır. Bu miktarın yüzotuz ilâ yüz kırkbin kadarının karara bağlanmış olacağı tahmin edilebilir. Bu takdirde, 1948 yılına, onbin ilâ yirmibin dosya devredilmiş olacaktır.

1946 yılında Yargıtay'a gelen dava dosyalarının genel tutarı 108.000 oldu. 1939'da bu miktar 83.000 idi. 1946 yılı dosyalarından 95.000'i karara bağlandı, aynı sayı yine 1939'da 76.000 olarak görülüyor.

1939'da olsun, 1946'da olsun, Yargıtay'a gelen yedi işten altısı karara bağlanmıştır.

Verilen rakamların tahliline gelince :

Hukuk Dairelerince incelenen dava dosyalarının büyük hacmini, gayrimenkul mallara ilişkin olanlar teşkil etmektedir.

Filhakika, Hukuk Dairelerinden; Birinci ve Beşinci Hukuk Daireleri, yalnız bu işlerle uğraştıkları gibi, Üçüncü Hukuk Dairesi'ne ait işlerin yüzde yetmişini de bu mevzular meydana getiriyor.

ikinci derecede yekûn kabarıklığı gösteren meseleler, borç münasebetlerinden doğan anlaşmazlıkları ilgilleyen davalardır. Bunları takiben de, kişi hallerine dokunan davaları saymak muvafık olur.

Kişi halleri meselelerini çözümlenmekle görevli ikinci Hukuk Dairesi'nin, incelemek durumunda bulunduğu dosya sayısı, 1939 yılında (4632)'den ibaret iken, 1946'da bu miktar (7590)'a yükselmiştir. Bu arada, nişan bozma, boşanma, evlat edinme ve nesep davaları, iki mislinden fazla bir artma gösteriyor. Gerek toprak davalarının ve gerekse kişi hallerini ilgilleyen davaların, sayıca çokluğu teşkil etmekte oluşu, memleket ekonomik bünyesi ve sosyal durumu ile yakinen alâkalıdır.

Yurdumuzun bugünkü durumda, fârik vasıfta zirai bünyeye sahip bir memleket halinde bulunması, şüphesiz toprak davalarının mühim yekûn tutmakta oluşunun, esaslı amilidir. Bu neviden davalar, istihsal vasıtası servetlerin takarrürüne kadar, az çok hacimli olarak devam edip gidecektir. Ve hiç şüphe yoktur ki, büsbütün ortadan kalkabilecekleri de düşünülemez.

Gayrimenkul mal sahiplerinin komşuluk münasebetleri dolayısıyla, kamu gücünün kamulaştırma muameleleri sebebiyle, bu neviden mallar üzerindeki hakların, başta ve kanuna dayanan kayıtlamaları hasebiyle, genel olarak toprak davaları adını verdiğimiz, bu çeşit anlaşmazlıklara daima rastlanacaktır. Ancak; anlaşmazlıklara sebep olan hususlardan bir kısmının, kanun ve hüküm yokluğundan veya eksikliğinden ve köylü vatandaşlarımızdan çoğunun mülklerini tapuya tescil ettirmekteki ihmalkârlığından veya bu husustaki malî hükümlerin doğurduğu güçlüklerden husule gelmekte olduğu da, unutulmamak lâzımdır.

Gerçi, Türk Kanunu Medenisi ile konulmuş bulunan esaslar, mülkiyet meselelerini tanzim eden başlıca kaideleri ve genel prensipleri tesbit etmiş bulunuyor. Fakat, Medeni Kanunumuzun kaynağını teşkil eden İsviçre Medeni Kanunu, aynı mahiyetteki hükümlerinin yanbaşında, bunların uygulanmasını sağlayacak, yardımcı ve pekiştirici hükümleri de düşünmüş ve koymuş olduğu halde, bizde, bu imkân henüz sağlanmış bulunmuyor. Gayrimenkul mallara dair kanunda konulmuş esasların teferruatı hakkında, sevkolunan İsviçre hükümleri, memleketimiz yönünden bir iktibasa imkân vermemiştir. Zira bir taraftan mevcut tapu sistemimiz üzerinde değişiklik yapılması ihtimalini düşünmek, alâkadarları teenni ile harekete sevk etmiş;

diğer taraftan İsviçre'de yürürlükteki sistemin, bu devletin federatif tipte bir devlet olup, birçok küçük devletçikler halindeki kantonlardan kurulmuş olmasından çıkan hususiyete göre ayarlanmış hükümlerin, tek devlet tipinde bir varlık olan Türkiye'de uygulanması işi teknik mahzurlar ortaya koyacak ehemmiyette bulunmuştur.

Bununla beraber, bilhassa gayrimenkul mallara ilişkin anlaşmazlıkların, çeşit ve sayıları karşısında, alınması zaruri bazı tedbirlerin ittihazı lüzumu da ihmal edilmemiş ve bu durumun yarattığı mecburiyet sebebiyle, son dera, bir (Tapulama Kanunu Tasarısı) hazırlanması icabetmiştir.

Memleketimizde mevcut gayrimenkul mallardan bir kısmının, tapuya bağlanmamış olması yüzünden, hukuk hayatımızda, muhtelif zamanlarda, çeşitli meseleler çıkmakta idi ve halen de birçok anlaşmazlıklar husule gelmektedir.

Yargıtay'ın geçen faaliyet yılında verdiği 9 Ekim 1946 tarihli içtihat Birleştirme Kurulu Kararı, buna bir misâl teşkil eder.

Tapu sicilinde kayıtlı bulunmayan bir mal, sahibi tarafından başkasına satılmış ve sonradan, gayrimenkul malın, tapuda kaydı yürütülmeksizin yapılan satışının, muteber olamayacağı iddiasıyla, geri alınmak istenmiştir.

Yargıtay Genel Kurulu, meseleyi yürürlükteki kanunlar hükümlerine göre ve mevcut hukuk prensipleri çerçevesi içinde halletti. Verilen kararda belirtilen düşünce, satıcının sattığı malın, tapuda kaydı bulunmadığı bahanesiyle, alım, satım bağılımı ortadan kaldıramayacağı oldu. Hakikatte varılan netice, (Nemo türpiüdinem...) kaidesinin tatbikinden başka bir şey olmamıştır. Bir kimsenin, kendi kanunsuz durumunu ileri sürerek, önceden meydana gelmiş bir hukuk neticesinden, bu kere o kanunsuz durum ve hareketi ileri sürerek sıyrılmaya kalkışması tecviz olunamaz.

Davacı, bu durumu dolayısıyla, dava yoluna gitmemek lâzım gelirdi, son kararlar kaldırılmış olan içtihat Birleştirme Kurulu Kararını, lehine yeni bir vaziyet ihdas ediyor telakki etmiş olmalı ki; davaya başvurmuş.

Bu çeşit anlaşmazlıkların dahi çıkmasına sebep olan, arazi ve gayrimenkul mal sisteminde hareket noktası olarak tesbit edilecek esas, bu malların tapuda kayıtları olmaları esas olmak lâzımdır.

işte, Tapulama Kanunu Tasarısının birinci derecede gözönünde tuttuğu hedef, bu kayıt işidir.

Tasarının ilk maddesinde ifade olunan bir hükme göre, tapusuz gayrimenkul mallar tapulanacaktır. Bu işin yapılabilmesi için, il merkezleriyle ilçelerin, birer tapulama bölgesi ve her köyün ve her müstakil çiftliğin, bir tapulama birliği teşkil etmesi esası düşünülmüştür.

Yapılacak tapulama işlemleri sırasında, çıkabilecek anlaşmazlıkların çözülmesi, ayrı mahkemelere (Tapulama Mahkemelerine) bırakılacaktır.

Bu mahkemelerin özelliği, bunların gezici olmalarıdır. Bu suretle, davacı ve davalılar, mahkemenin ayağına gitmiyecekler, mahkeme, Çiftçiyi Topraklandırma Kanununun

kurduğu mahkemeler gibi, tarafların önüne gidecektir. Gezici Tapulama Mahkemeleri tarafından uygulanacak yargılama usulüne gelince : Bu da özel bir yargılama usulü şekli olan basit usul olarak kabul edilmiştir. Takip ettiği sistemden pek kısa olarak söz açtığımız tasarı, henüz kanun haline gelmediği için, teferruatı hakkında kati hukuk kuralları karşısında imişiz gibi mütalâa ileri sürmeğe imkân yoktur. Sadece, tasarının dayanmakta olduğu belli başlı esasları saymakla yetinmemiz yerinde olur.

Tasarının hazırlanmasıyla güdülen amaç, tekmlil gayrimenkul mallan, tapu kütüğünde kayıtlı göstermektedir. Hatta, tasarı, halen tapuda kayıtlı malların da, yeniden tapulanacaklarını hüküm altına almakla, tapu sicili rejiminde, buna muvazi bazı değişiklikler yapılacağını düşünmemize imkân veriyor.

Pek tabiidir ki gayrimenkul malların tamamı itibariyle tapuda tescil görmesi sayesinde, bugün mevcut davalardan oldukça hatırı sayılır bir miktar-meydanda dava mevzuu kalmayacağı için- ortadan kalkmış olacaktır.

Kişi hallerini ilgilleyen davalarda, 1939 yılına nisbetle bir artma görülmesi, gayrimenkul mallar için işaret ettiğimiz durumun aksine olarak, hukuk kaideleri arasında mevcut eksiklik ve ahenksizlikten değil, sosyal bir buhrandan ileri gelmektedir.

1939'dan bu tarafa geçen dünya olayları, hep harb ve muharebe heyulasının damgasını taşımaktadır. Harbe fiilî olarak katılmamış bulunduğu halde Türkiye, toplumsal bakımdan, mevcut kıymetlerin de, incinmeler, yaralanmalar görmüştür. Savaşın yarattığı buhran, -hamsolsun derin olmamakla beraber- ferdi ahlâk telakkileri üzerinde, şerhalar, rahneler açtı, bu halin doğrudan doğruya neticeleri, bir taraftan da aile münasebetlerinde ve kişi hallerini ilgilleyen hukuk meseleleri üzerinde, tesirleri göstermekte gecikmedi, ikinci Hukuk Dairemize incelenmek üzere gelen dosyalar sayısının çokluğu, bundan ileri geliyor. Bunu, biraz da tabii karşılamak ve buhranın sonu alınıncaya kadar, bugünkü rakam seviyesindeki miktarlara intizâr etmek lâzımdır. Harb, bizatihi bir içtimai buhran teşkil etmekte olduğu için, bu buhranın in'ikaslarından biri olan, ferdi ahlak buhranı, her harp ertesinde ve her muhitte tesadüf edilmekte olan bir haldir. Bu hal insani düşünce kıymetlerinin, harb sonrasının zaruri kıldığı, yeni normal tefekkür istikrar ve kıvamını buluncaya kadar, temadi edecektir. Mahkemelerimize ve yargıçlarımıza düşen vazife, ahlâk buhranını bir vakıa olarak tesbit enikten sonra, hakikî insanlık değerlerine dönüşü sağlayacak, kısa yolları sezme ve millî adaleti, kanun egemenliği içerisinde, vicdanla, bilgi ile, şuurla, cesaretle ve sebatla tahakkuk ettirmektir. Adalet mensuplarımızın, bugüne kadar, aksaksız olarak göstermekten fariğ olmadıkları,yüksek değerdeki meziyetler, bu suretle, buhranın, biran evvel dağılmasını sağlayacak, başlıca teminatdır.

Esasen muhiti hadiseler, buhranın had devresinin, atlatılmış olduğunu, geniş bir hukukî münasebet sahasında, bu buhran kara bulutlarının, gitgide dağılmakta bulunduğunu gösteren, belirtiler taşıyor. Yargıtay Özel Ceza Dairesi'ndeki iş hacminin, diyagram itibariyle düşük bir münhani resmetmekte oluşu, bilhassa, ekonomik münasebetler alanında, durumun, hergün biraz daha fazla normale müteveccih bulunduğuna, bir delil sayılabilir. Millî korunma suçlarının azalmakta oluşunu, bilhassa, belli bir meslek mesbubu olan tacirlerin ve esnafın, meslek ahlakı yönünden hürmeti zarurî, esaslı kıymetlere bağlılığı şeklinde telakki etmekte, haklı görülmemiz icabeder.

Yargıtay'a gelen hukuk davaları arasında, borç münasebetlerinden çıkan anlaşmazlıkların, önemli bir toplam teşkil etmesi de tabiidir. Burada asıl mesele, sayıdan ziyade, davaların doğumuna âmil olan anlaşmazlıkların, sebep ve çeşitleri meselesidir. Bu anlaşmazlıklar, çoğu zaman bağitlarla tesbit olunan alacak ve borçların yerine getirilmesi veya getirilmemesi yüzünden çıkan anlaşmazlıklar oluyor. Böyle, menşelerini ve kaynaklarını, karşılıklı anlaşmalarda veya tek taraflı yüklemelerde bulan borçlular, borçlarını, bir kısım hallerde, zamanında ifaya muvaffak olamıyorlar. Alacaklının biran evvel hakkına kavuşmak iştiyakı, dava yoluna müracaatını zaruri kılıyor. Bunu da normal telakki etmek lâzımdır.

Adalet vicdanını inciten nokta, su götürmez bir surette borç yüklenmiş olan kimsenin, neticeyi önceden pek güzel bilmekle beraber mahkemeyi ve yargıcı boş yere işgal etmeye, kendisinde bir hak bulunduğunu zannetmesidir. Bu yüzden, hem ilk mahkemeler ve hem de Yargıtay, lüzumsuz olarak oyalanmış oluyorlar. Bu mevzuda hastalığın, borçlu haleti ruhiyesini kanserliyen, garip ve anlaşılmaz bir ahlâk telâkkisinden ileri geldiğine şüphe yoktur.

Ve genel olarak ifade edilebilir ki, memleket ekonomik şartları ve isterleri, bünyede sıhhat ve sağlamlık emsalini yüksek seviyeye ulaştırdıkça, bu çeşit hallere de, daha az sayıda tesadüf olunacaktır.

Yargıtay Karar Birleştirme Kurulu'nun, 1946 yılı içinde ittihaz eylediği, onaltı karardan, en önemlisi telakki edilmek gereken göçmez mallara ait, yukarda bahis konusu ettiğim kararından geriye kalanları, çeşitli ceza olaylarına ve yine borç münasebetlerinden doğan hukukî meselelere taallük etmektedir.

Tesir ve önemi bakımından, her biri hakkında incelemelerde bulunmak, bir açılış töreninde güdülen gayeye uygun bulunmadığı ve pek kısa olan zamanımızın, buna müsait olmayacağı düşünülerek, memleket ekonomik ve sosyal hayatını ilgilleyen, en ehemmiyetlisi üzerinde durmakla iktifa edilmiştir.

Yargıtay'ın incelemesine sunulan dava dosyası tomarlarının, sayıca meydana koyduğu rakamlar gösteriyor ki, yüksek yargı organı, hacmin boğucu tazyiki altında, asıl vazifesi olan, hukuk yaratma işi ile, layikiyle uğraşamıyor. Bugünkü durumu ile, bir numune laboratuvarı olacak iken sadece seri halinde imalât ile meşgul olabiliyor.

Gerçi bu durum, memleket içinde adaletin dağıtılması bakımından, bir mahzur değildir. Lâkin, ilerisi, için büyük zaman ve emek kayıpları vücuda getiren bir haldir.

Filhakika; Yargıtay'ın bugünkü ezici yük altında verdiği kararlar, sayı yığını içerisinde eriyip gittiği için, mahkemeler, bu kararlarda izhar edilen içtihatları, takip edemiyorlar. Ve hatta, bizzat Yargıtay Daireleri kararlarından bir çoğunun gerekçesini kendi gönüllerinin arzuladığı şekilde açıklamaya, vakit ve imkân bulamıyorlar.

Mahkemelerin, Yargıtay İçtihatlarından, zamanında muntazam surette haberdar olmalarını temin edecek çare, Yargıtay'ca verilen hükümlerin yayınlanmasıdır.

Adalet Bakanlığı, bunlardan bir kısmını, (Adalet Dergisi'nde) yayınlamıyor değil, ancak; gerek geçmiş yıllara ait tip içtihatlar ve gerekse çıkan kararlardan pek çoğu, mahkemelerce malûm bulunmuyor.

Yargıtay kararlarının, hukuk alemimiz mensuplarına sunulması maksadiyle, geçen adalet yılı içerisinde, Yargıtay Genel Kâtipliği'nin Başkanlığı altında kurulan bir heyet faydalı çalışmalarda bulundu. Bu heyet, 1930 yılından beri Yargıtay'ca verilmiş olan kararları taramakla meşguldür. Sınıflama tamam olduktan sonra, bunlar yayınlanacak ve böylece mahkemelerimiz için, Yargıtay içtihatlarından haberdar olamamak durumu da ortadan kalkmış bulunacaktır.

Lâkin, muazzam faydaları inkâr edilemeyecek olan bu yayınlama, tek başına maksadı temine yeter olmayacaktır.

Meselenin ikinci cephesi, Yargıtay'ın hakikî mesaisini ifaya imkân bulmasını sağlamaktır. Bu da, ilk mahkemeler kademesi ile, Yargıtay basamağı arasında yer alacak, üst derece mahkemelerinin kurulmasıyla imkân dahiline girecektir.

Sevinçle söylemek isterim ki; Hükümet, bu lüzumu müdrük olarak, bir kuruluş kanunu hazırlıklarına başlamış ve yeni kuruluşa (Üst Mahkemelerin de dahil olması esas) kabul edilmiştir. Kanun tasarısının meydana getirilmesi ödevi ile kurulan ve benim de dahil olduğum bir Komisyon, bir yıla yakın zamandan beri, aralıksız çalışmak suretiyle, kanun tasarısına son şeklini vermiş bulunuyor.

Tasarıya göre, mahkemeler; ilk Mahkeme, Üst Mahkeme ve Yargıtay olmak üzere sıralanmaktadır. Üst Mahkemeler, kanunlarda kesin oldukları hakkında bir hüküm mevcut olan ilk mahkeme kararları dışında kalan hükümleri inceleyeceklerdir. Üst Mahkemelerin, sulh işlerine dair verecekleri kararlar, gayrimenkule ait olanlar istisna edilmek şartıyla, kesin olacaktır. Bunlar haricinde kalanlar için, Yargıtay'a başvurmak imkânı açık tutulmuştur.

Ancak; öyle tahmin olunabilir ki, Üst Mahkemece karara bağlanacak davalar dolayısıyla, ilgililerin Yargıtay'a müracatları, nisbeten az vaki olacaktır.

Gerçekte, Üst Mahkemelerce verilecek kararlar, prensipler üzerinde içtihatlar sebkedeceğinden, taraflar, çoğu halde, bu kararlarla yetinecekler ve ayrıca Yargıtay'a başvurma külfetini, gelişi güzel yüklenmeyeceklerdir.

Görülüyor ki; hazırlamakta olan yeni Kuruluş Kanunu Tasarısı ile, Türk adalet cihazı, yapısı bakımından bir değişiklik geçirecek, bir yeniliğe uğrayacaktır. Yeni tedbirlerin, yani Üst Mahkeme kontrolünün tesisi, vatandaş için, hiç şüphe yok ki; yeni bir inancadır. Sağlanacak bu genel fayda yanında, Yargıtay müessesesi bakımından, tasarının kanunlaşmasıyla husule gelecek hayır çok büyük olacaktır.

Zira, bu suretle yüksek yargı cihazının, belli başlı hukuk anlaşmazlıkları ve meseleleri hakkında, kanunları yerine getirme ve hukuk yaratma faaliyeti, çiçeklenme ve serpilip gelişme imkânı kazanacaktır.

Şüphesiz, yeni kuruluş kanunu ile birlikte, tatbiki adalet hayatının birçok cephelerini nizamlayan hükümlerin de, gözden geçirilmesine ihtiyaç hasıl olmayacak değildir. Bugün Yargıçlarımızın statülerini tesbit eden Hâkimler Kanunu'nun, ilk plânda yeni tasarıya göre ayarlanmış hükümlerle tamamlanması icabedecektir. Aynı şekilde avukatlık mesleği ve faaliyeti hakkında esaslar koyan, Avukatlık Kanunu'nun, bazı düzeltme veya eklemelere mevzu olması da lâzım gelecektir.

Zira mahkemeler, kuruluş itibariyle kademelere ayrılınca, bu kademelerden her birisi önünde hak müdafiliği yapacak meslek erbabının da, bir sınıflamaya tabi tutulması şart olur.

Binaenaleyh, Avukatlık Kanununa, ilk ve Üst Mahkemelerle, Yargıtay Avukatlığı için gerekli şartlar hakkında, bazı hükümler ilavesi, yerinde olacaktır. Tıpkı bunun gibi, kuruluş esaslarıyla yakından ilgili bulunan, usul hakkındaki kanunlar hükümlerinin de yeni prensiplerle hemahenk kılınması, çok lüzumludur. Kuruluş kademeleri gibi, usul hükümleri de, vatandaşın hakkına, emniyetle ve süratle kavuşmasını sağlayıcı, tedbirlerdendir. Adalet Bakanlığı, hukuk ve ceza işlerinin yargılanmasına dokunan esasları, yeni usul kanunları projeleri hazırlamak suretiyle, mükemmelleştirmek yoluna gitti. Bakanlığı, bu teşebbüsünde alkışlamamak elden gelir mi?

Adaletin en iyisi, en süratli olanıdır. Sürati temin kaygısı ile alınacak tedbirlerden, adalet daima menfaat kazanır. Hakkı uyuşturucu, hak sahibini yıpratıcı batî bir adalet, mahkemelere başvurmadan beklenen güveni sarsabilir. O güven ki; toplum mensubu insan için, en muhkem korunma sığınağıdır. Binaenaleyh, adaletin büyük süratle belirmesini sağlayacak yollar ve çareler, fert için, vatandaş için ve cemiyet için, pek mühim bir ihtiyacın cevabını teşkil eder.

Bir topluluk içinde ferdin, adaletin yavaş hareket etmekte oluşundan şikâyet etmesine, hak verdirecek durumların bulunması, topluluğun medenilik derecesinin, şaşmaz bir ibresi mahiyetindedir.

Onun içindir ki; yeni yargılama usulleri projelerinin, adaletin dağıtılmasında sürat sağlanması esasına göre hazırlanmasını, pek yerinde bir teşebbüs olarak takdir ve tebci ediyoruz.

Büyük Yargıçlar,

Geçen adalet yılı içerisinde Büyük Millet Meclisi'nce kabul edilen bir kanunla, Yargıçlık mesleği mensupları, yaşama şartlarında, gerçek bir huzura nail oldular:

Kendisinden beklenen ve istenen (hüküm verme) vazifesini her türlü şahsi geçim endişelerinden uzak olarak ve huzur içinde yapabilmesi için, Yargıcın, maddi refah seviyesi bakımından, normal bir durumda bulunması, zaruri idi, yürürlükteki kanun, bu zaruretin tercümanı olmuştur.

Yeni Kanunun taşımakta olduğu büyük mânâ, devlet idaresine hakim olan ana prensibin, Demokratik esaslara dayanmakta olduğunu ifade edişidir. Zira, Demokrasinin en büyük kuvveti, milletin son sözü söylemesidir.

Gündelik hukuk anlaşmazlıklarında, haklı ve haksızı belli ederek herkesçe boyun eğilecek hükmü veren makam, mahkemedir. Mahkemenin verdiği hükmün değeri, Yargıcın millet adına karar vermekte oluşudur. Millet adına irade izhar eden makamı işgal eden vatandaşa, Milletçe gösterilen haklı saygının yanında, bir de kendisini, bu nazik ve hayatî önemdeki vazifeyi ifada, zekâsını, bilgisini ve vicdanını, gördüğü işe tahsis ve teksife imkân verecek şartlara dikkat etmek ıstırarı vardı. Kanunun koyduğu hükümler sayesinde, Yargıç, beşeri kabiliyet ve kıymetlerini ödevine hasr ve teksif etmek imkânlarına kavuşmuş bulunuyor.

Bugün için adalet mensupları bakımından mühim olan bir mesele, bunların emeklilikleri meselesidir. Her yıl, yaş haddini doldurmuş olmaları sebebiyle, emekliye ayrılan meslektaşlarımızın, Yargıtay çatısı altından çekilip gitmelerine acı duyarak, yüreğimiz burkularak şahit oluyoruz. Bizi üzen, bize elem veren, emekliye ayrılan bu hukukşinas arkadaşlarımızın, çalışmalarından büyük ölçüde faydalanıldığı bir zamanda, Yargıtay'a veda etmeleri oluyor.

Bu yıl da yaş haddine erişmiş olmaları sebebiyle, aramızdan dört büyük yargıç emekliye ayrılmak suretiyle uzaklaşmış bulunuyor.

Birinci Hukuk Dairemizin kıymetli Başkanı, Bay Galip Karayalçın bu arkadaşlarımızın ilkidir. Yargıtay Heyetimiz, ahlâk faziletleri, hukuk kültürü ve çalışma gayretinin üstünlüğü ile temayüz etmiş bu mensubunu, daima sıcak bir tehasüsle yâdedecektir.

Beşinci Hukuk Dairemizin çalışma numunesi ve faaliyet örneği olan Başkanı, Bay Mehmet Gönenli de çalışma arkadaşlığından mahrum kaldığımız, Yargıçlarımız arasındadır. Tekmil meslek hayatında, müstakil vicdanı ve mü-tevazi seviyesi ile kendini tanıtmış ve sevdirmiş bulunan Bay Mehmet Gönenli, Yargıtay'ca zikri her zaman takdirde geçecek, bir arkadaşımız olarak kalacaktır.

Ne hazindir ki; yılların ak saçlarına yüklediği hükümle, aramızdan ayrılan arkadaşlarımız, bunlardan ibaret kalmıyor.

Ticaret Dairesinin sayın Başkanı Bay Memduh Ülgü ile, Birinci Ceza Dairemiz Üyelerinden Bay Akif Akan'da, aramızdan uzaklaşıyorlar.

Başkan Memduh Ülgü, eski Darülfunun'da Müderrislik etmiş, pek çok adalet mensubu gençlerimize hocalık yapmış, muhtelif hakem mahkemeleri nezdinde, Türk hakemliğinde bulunmuş ve Yargıtay'a intisabından sonra da ciddi çalışmasıyla teferrüdetmiş bir Yargıcımız bulunuyordu.

Bütün bu arkadaşlarımızı en kalbi ve ılık duygularla selamlar cümlesine esenlikler ve uzun ömürler dilerim.

Aziz Vatandaşlar,

Bir Yargıtay mensubu kolay yetişmez! Hele Büyük Kurul içersinde, kendilerinden birer otorite olarak istifadeye başlanan meslektaşlarımız, çoğu halde, bu olgunluk mertebesine eriştikleri zaman, yaş haddine de bir hayli yaklaşmış oluyorlar.

Prensip mahkemesi olarak faaliyet gösterecek bir Yargıtay'ın bu mükemmeliyette zevata olan ihtiyacı, apaçıktır. Fakat, esefle müşahade ediyoruz ki; ihtiyaç baki kaldığı halde, bunu karşılamağa yardım edebilecek elemanlar yok oluyor. Hüküm verme sanatı ile uğraşan kimseler, genel olarak memur statüsüne giren kimselerin durumunda değillerdir.

Bedeni hareket ve faaliyete ihtiyaç gösteren görevlerdeki memurlardan, yaş nazara alınmaksızın meslekte faaliyet beklenmesi bazan imkânsız olabilir. Bedenlerini yıpratarak çalışan kimselerin, çalışma güçleri, zamanla düşer. Lâkin, Yargıtay

mensubunu evrak kayıtcısı memur gibi, kolayca temin edilebilir bir eleman telakki etmek, elbette isabetli değildir.

Belli bir toplumda, yaş nazara alınmaksızın istifade olunabilecek, üç çeşit meslek adamı bulunur: Üniversite hocaları, güzel sanatlar mensupları ve Yargıçlar.

Bu üç zümreye mensup insanlar için yaş sebebiyle emeklilik diye, bir hal kabul edilemez. Prensip, yaşlarına bakılmaksızın, hizmete devamları olmalıdır. Yaşlarının ilerlemesi sebebiyle, çalışmaya devam edememeleri halinde emekliye çıkarılmaları ise, istisnayı teşkil etmelidir. Nitekim tekml ileri memleketlerde uygulanan usul, Yüksek Mahkemeler Yargıçlarının kendiliklerinden emekliye ayrılmalarını istemeleri şeklindedir.

Sayın Dinleyenlerim,

Demokrasinin insan kitleleri için haiz olduğu asillik ve necâbet, millî muhitlerin, kutsal saydıkları değerlere karşı, beslenen saygı derecesinde ifadesini bulur. Demokraside sadelik nisbetinde güzellik ve vakar vardır.

Memleketimizin bazı yerlerinde mahkemelerimiz, derme çatma birer dam altında sıkışmış kalmıştır. Her memleketin (Adliye sarayı) diye andığı yere, bizde, aynı tavsifi vermeye dil varmıyor.

Bir memlekette Adalet Sarayı meselesi, hastahane meselesi kadar ehemmiyetlidir. Adalet Saraylarındaki duruşma salonları, ekseriye birer küçük hücreden ibarettir. Yargıçlar, aynı yerde çalışmaktadırlar. Koridorların hay ve huyu, bu salonlarda akseder. Dinlenen tanıkların oturtulup bekletilecekleri bir yer yoktur.

Halbuki, bir beldenin adalet binası, o belde halkının, en çok gururunu teşkil eden, bir âbide olmak lâzım gelir.

Adalet binaları, her yerde, ebediyet için inşa edilen yapılardır. Şehrin en mutena yerinde yükselirken, girenler, bir ibadet yerine girmiş gibi huş'u ve hürmet duyarlar.

Bu düşüncelerle ki; cezaevleri mevzuu üzerinde, bunların inşası bakımından birçok tedbirler düşünmüş olan Adalet Bakanlığı'nın Adalet Sarayları işi ile de yakından ilgileneceğinden şüphe etmiyoruz.

ADALET HEKİMLİĞİ

Adalet hayatımız için, çok büyük bir önemi haiz olduğunu, tekrardan kendimizi alamadığımız, Adalet Hekimliği ile ilgili, birlikişilik işleri üzerinde bir gözden geçirme yapıldığı sırada, Adlî Tıp Teşkilâtı'mızın başında bulunan, çok değerli bir arkadaşımızı, Adlî Tıp Genel Müdürü, Doktor Halid Tekin'i kaybettik. Davaya yürekten bağlı, çalışmayı bir vecd haline getirmiş, bu ideal aşığı ilim adamımızın ölümü, kalblerimizde derin yara açtı.

Doktor Halid Tekin'in, ölümünden önceki çalışmalarını işgal eden, büyük düşüncesi, Adlî Tıp organizasyonunun mükemmelleştirilmesi ve Adaletle hakkıyla müfid bir hale gelmesini temin olmuştu.

Tekmil memleketin ve bilhassa biz Adalet mensuplarının, halledilmiş olmasını görmek istediğimiz, Adlî Tıp davamızın, esas hatlarından söz açmakla, kendisini memleket hizmetine vakfetmiş olan, o güzide vatandaşın, ruhunu şadedeğimizden de eminim.

Adalet çevrelerimiz nezdinde birer Adalet Hekimi bulundurmak lüzumu, inkâr olunamazsa da, bunun için maddeten imkânsızlığı da, teslim edilmek lâzımdır.

Mesele, ilk plânda bir eleman meselesi olarak karşımıza çıkıyor, icabeden sayıda Adalet Hekimi yetiştirilmesi işi, bir sağlık ve Adalet politikası işi halindedir. Bu mevzuda, Hükümetçe gerekli tedbirlerin alınacağından şüphe edilemez. Ancak; Adalet Hekimi yetiştirilmesi mevzuunda, alınacağından emin bulunduğumuz tedbirlerin yanı sıra bugünden ittihazı gerekli ve Adalet faaliyetlerinde husule gelen sıkışıklığı giderici bazı çarelerin, düşünülebileceğini zannediyoruz.

Yurdun her tarafındaki mahkemeler, hallolunması fenni ve teknik bilgilere ihtiyaç gösteren bir çok hususlarda, Adlî Tıp merciine başvurmak zorundadırlar. Büyük şehirlerde bu ihtiyaç, daha geniş ölçüde kendini gösterir.

Büyük şehir, içerisinde yaşayan insan kalabalığının hacmi, taşıt vasıtalarının çokluğu ve ekonomik hayat şartları gibi saikler dolayısıyla Adlî Tıp araştırmalarına en fazla mevzu hazırlayan bir merkezdir.

Yol kazaları, kamyon, otobüs, otomobil, tren altında ezilmeler, yaralamalar, adam öldürmeler, yiyecek maddelerinden zehirlenmeler, akıl muvazenesi bozuklukları, su veya gazda boğulmalar, yanmalar, çocuk düşürmeler en çok büyük şehirlerde görülen vakalardır. Bunlardan başka hukuk davalarında yazı ve imzanın inkâr edilmesi, kısıtlılık ve nesep iddiaları gibi her biri başlı başına birer tetkik ve bilgiye ihtiyaç gösteren konuların da halledilmesi icabedecektir.

Türkiye'de yüzbinden fazla nüfuslu ve birbirinden hayli uzak bir çok merkezler bulunduğu halde Adlî Tıp Müessesesi bir tek noktada, İstanbul'da kurulmuştur. Mahkemelerce lüzumlu görülen fen incelemeleri yapılarak tanzim olunacak rapor için İstanbul'daki müesseseye başvurmaktan başka çare yoktur.

Tekmil Türkiye'nin müracaatına zamanında ve arzu edilen şekilde cevap vermek, müessese için mümkün olamamaktadır. Bu yüzden de Adaletin yerine gelmesinde gecikmeler kaydedilmektedir.

Büyük şehir bakımından Adlî Tıp işlerini yerinde halletmek zaruridir Sokakta bulunmuş bir cesedin ölüm sebebi tayin edilebilmek için otopsi yapılacaktır. Cesedin kime ait olduğu belli değilse hüviyet tesbit olununcaya kadar muhafaza edilmesi lâzım gelecektir. Bu takdirde de, cesedin gömülünceye kadar bekletilmesi icabeder. Bunun da mümkün olabilmesi için şehirin bir Morg Müessesesi'ne sahip olması şarttır. Bu müessesenin bulunmaması yüzünden her tarafta Morgun göreceği iş hastahanelere yükletiliyor. Halbuki Morg kurmak büyük şehirin beldî bir vazifesidir.

Bunun gibi mahkemece fen bakımından Adlî Tıp Kanunu hükümleri gereğince, lüzumlu mütalâayı verecek makam, İstanbul'daki müessesenin başında bulunan Adlî

Tıp Meclisi'dir. Adlî Tıp Meclisi'nin İstanbul'da bulunuşu ve raporunu tanzim edinceye kadar geçen zaman aynı şekilde Adaletin yerine gelmesini geciktiriyor.

Gerçi, morg tesisi için olduğu gibi, her büyük şehirde, bir Adlî Tıp Meclisi teşkili düşünülemez, çünkü; Adlî Tıp Meclisleri'nde profesörler vardır.

Profesör de yalnız fakülte bulunan şehirde mevcuttur. Ancak; Ankara'da da bir Tıp Fakültesi mevcut olmasına göre, hiç olmazsa Başşehirde bir Adlî Tıp Meclisi kurulmalıdır. Bu suretle memleketin bir kısım bilirkişilik işleri Ankara'da görölmek mümkün olur. Ve yükü hafifleyecek olan İstanbul Adlî Tıp Meclisi de işlerini daha süratle görür. Binnetice Adalet bundan faydalanır.

Adalet Hekimliği sahasına giren işlerden bir kısmı müşahade ve lâboratuvar işleridir. Akıl muvazenesinde bozukluk görölen bir kimse müşahade altına alınmak lâzım geliyor. Akıl, meleke ve hassalarında aksaklık bulunan kişi bilhassa ceza adaleti yönünden özel bir durumdadır. Kendisini müşahade altına almak için İstanbul'a sevk ediyoruz. İstanbul'da kurulmuş olan müessese müşahade için gönderilenleri, barındıramayacak kadar kifayetsizdir.

Binaenaleyh; bu işi dahi büyük şehir zabıtası meselesi olarak ele almak zarureti karşısındaız. Ve nitekim her memlekette bunu böyle yapmış ve şehir emniyeti emrinde müşahadehaneler kurmuştur.

Mahkemelerimiz, lâboratuvar araştırmaları için de İstanbul'daki Adlî Tıp Müessesesi'ne başvuruyorlar, iftiharla söylemek lâzımdır ki; İstanbul'daki müessese pek mükemmel bir tarzda çalışmaktadır. Ne yazık ki; işlere yetişmeye imkân bulamayacak kadar da meşbu bir haldedir. Bu sebepten, memleketin bir kısım yerlerindeki mahkemelerin tahlil ve araştırmayı gerektirecek işleri için Refik Saydam Enstitüsü'ne müracaatları pek yerinde olacaktır.

Bu neviden tedbirlerin şimdiden alınmasıyla asıl meseleyi teşkil eden Adalet Hekimi yetiştirme işi halledilinceye kadar bilirkişilik işlerinde, nisbî dahi olsa bir ferahlama görüleceğinden şüphe etmiyoruz.

Bu mesleğin, şimdiye kadar, diğer tıp şubelerine karşı gösterilmiş olan revaç ve rağbetten mahrum kalmış olmasının esaslı sebeplerinden biri de Adalet Hekiminin, yalnız mahkeme işlerinde bir yardımcılık vazifesini görmekten ibaret kalan, özel durumundan ileri gelmektedir.

Alelûmum doktorlar, belli bir vazife sahibi olsalar dahi, hariçte mütehassis oldukları şubelerde, tababete icra edebilecekleri saha bulmaktadırlar.

Halbuki, Adlî Tıp için bu şekilde bir çalışma imkânı elde etmek kabil değildir. Bir Adlî Tabibe, mahkemede görölmekte olan dava dışında, başvurmak adet olmamıştır. Gerçi, başka memleketlerde, belli bir olayın aydınlatılması için, gereken incelemelerde, suçluya bir müdafî gibi yardım edecek serbest Adlî Tabipler varsa da, bizde bu yolda bir teamülün kurulmasını mümkün kılacak deneme devresi, henüz geçirilmemiştir. Binaenaleyh maddi verimi olmayan ve ancak maaşıyla geçinmek zorunda bulunan bir doktordan diğer faaliyet imkânlarını ve faydalanma şartlarını terkederek, sırf bir ideal peşinde koşmasını istemek, beşerî hisleri ve ihtiyaç ölçülerini

inkâr etmek olur. Bu itibardır ki, Adlî Tıp mesleğine intisap edeceklerin raġbetini sağlamak için bunları da yargıçlar gibi, özel bir statüye bağlamak lâzımdır.

Büyük Yargıçlar,

Geçen Adalet yılında bizi kalbimizden vuran elemli hadiseyi şu anda hatırlamamak kabil midir? Rahmetli Şemseddin Temizer, bir yıl önceki toplantımızda, burada, şuracıkta, aramızda idi. Bu büyük Hâkimi en ummadığımız bir zamanda, yıldırım isabeti nevinden bir şaşkırtıcılık içinde toprağa verdik. Dudaklarımız söylemezken bile, hislerimiz ve fikirlerimiz, her zaman onun saf ve tertemiz hatıraları ile dolup boşalıyor. Aziz hatırasını, mübeccel huzurunuzda, derin ihtiramla anarım!

Şemseddin Temizer¹!, Türk Adalet cihazının yeni bir yıl çalışmasına girdiği bugünde tekmil genç yargıçlarımıza, numune diye göstermek benim için, hem nâçiz şahsım ve hem de Yargıtay Başkanı sıfatım itibariyle bir vazifedir. Ödenmesi lâzım gelen bir borçtur.

Bilgiye olan tükenmez aşkı, yılmak ve sönmek bilmeyen çalışma ateşi, pırlantalar gibi şa'şaa - pâş vicdanı, insanlığı ve haksızlığa isyan eden ruhu ile kanunlara ve vatandaş haklarına imanlı saygısı ve bu memleketi behe mahal çok yükselmiş görmek emelinin gönlünde hiç azalmayan aleviyle, Şemseddin Temizer, tekmil Adalet mensubu arkadaşlarımız için hakiki bir örnek olmalıdır.

Genç Yargıçlar,

Milletin sizden beklediği ve bihakkın yerine getirilmesini istediği vazife, kutsal ve mübarek olduğu kadar ve en az o nisbette nazık ve önemlidir.

Dünya hâdiseleri de gösteriyor ki; Adalet, erişilmesi en müşkil insan ideallerinden biri bulunuyor. Dinlerin zaafa uğradığı ve mistisizmlerin iflâs ettiği bir devirde, ideal adına lâyük tek kıymet, adalettir. Fert vicdanında huzur yaratacak olan, vatandaş asude ve mesut istirahatine kavuşturacak olan, topluma, beşer ailesinin, faydalı bir uzvu olmak şuurunu aşılacak olan, sizlersiniz.

Millî Devletin kuruluş gününden beri, işgal ettiğiniz kürsülerde, bütün ömürlerini yıpratın ve harcayan meslektaşlarımızın, faaliyet mazileri, bize, sizlere güvenebileceğimiz imanını taşımakta, haklı olduğumuzu gösteriyor.

Ferdi, insan olarak yargıladığınıza, beşer ihtirasların fevkine çıkmak büyüklüğünü ve olgunluğunu gösterdiğinize inanıyoruz. Ellerinizdeki Adalet Terazisi'nin, şaşmayacak olan müşiri, kanunları daima muzaffer kılmak uğrunda işleyecektir.

Zira, pek güzel takdir ediyoruz ki; insanlık dünyası için, büyük kurtuluş müjdecisi olan demokrasinin ruhu ve temel direği, yalnız ve yalnız kanundur.

Bu düşünce ve temennilerle ki, Türk Adalet Cihazı'nın yeni yıl faaliyet devresine girdiği bugünde, Adalet mensuplarımıza, istihsâl edeceklerinde asla tereddüt etmediğimiz en hayırlı başarılar dileyerek hepinizi gönülden ve saygı ile selâmlarım.